

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

T

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

תרגום אשכנזי

ואתחנן ג ד

כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעַם הַזֶּה
וְהוּא יִנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תִּרְאֶה: כט וַיָּשָׁב בְּגִי' א
מִזֶּרֶת בֵּית פְּעוֹר: פ

ד א וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶרֶץ־
הַחֲקִים וְאֶרֶץ־הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר
אֲנִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תִּחְיוּ וּבְאֶרְצָם וִירְשָׁתָם
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי

אכתובם

דען ער זאלל פאר דיזעם
פאלקע הערגעהען, אונד
איהנען דאז לאנד צום בעזיטן
אויסהיילען, וועלכען דו-
זעהען ווירוט: (כט) וויר
לאגען דאסאלו אים טהאלע
געגען בית פעור איבער:

ד (א) אלוץ ישראל! גע-
רהארבע דען גע-
זעטצען אונד רעכטען, דיא
איך אייך לעהרע, דאמיט
איהר לעכט אונד אין דאז
לאנד, וועלכען דער עוויגע
אייער גאטט, אייך איינגעבען
ווילל

תרגום אונקלוס

רשי

אֲרִי־הוּא יַעֲבֹר קִדְּם עֲמַא חֲדִין וְהוּא
יַחֲסִין יִתְחַזֵּן יִתְאַרְעָא דִּי תַחְוֵי:
(כט) וַיִּתְיַבֵּן וּבְחִיקְתָּא לְקַבֵּיל בֵּית
פְּעוֹר:

ד (א) וּבְעֵין יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקוּמְיָא
וְלִדְיָעָא דִּי אָנָּא מְלַף יִתְבוֹן
לְמַעַבְד כְּדִיל דְּתִיחֹן וְתַעֲלוֹן וְתִרְתּוֹן
יִתְאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהָא דִּאֲבַתְתְּכוֹן

הוא יעבור והוא יחיל: כי הוא יעבור. אס
יעבור לפניהם יחילו ואס לאו לא יחילו וכן
אתה מוצא כשאלח מן העם אל העי והוא ישב
ויכו מהם חכמי העי (יהושע ז') וגו' וכיון
שנפל על פניו אמ' לו קום לך קום לך כתיב את'
הוא העומד במקומך ומשלת את בני למלחמה
למה זה אתה נופל על פניך לא כך אמרתי
למשה רבך אס הוא עובר עוברין ואס לאו איכן
עוברין: (כט) ונשכ בגיא וגו'. וכנמדדתם
לע"א ואעפ"כ ועתה ישראל שמע אל החקים
והכל מחול לך ואני לא זכיתי לימחל לי:

באור

כמו אמר עיניך תהיינה בארץ אבל אתה לא תהי' בארץ, כי לא תעבור את הירדן: (כח) וצו
את יהושע, על הערמות, על המשאות ועל המריבות (רש"י): וחזקה ואמרוהו, בדברך,
שלא ירד לבו לומר, כשם שנענש רבו עליהם, כך קופי ליענש עליהם, מבעיתו אני כי הוא
יעבור והוא יחיל: אשר תראה, על ראש הסנה: (כט) ונשב בגיא, טעמו וכבר
ישנו בגיא הזה שהוא ראש הסנה, כי משם נסעו אל ערבות מואב, והגיא הוא זהר
העבריים, כי כן מפורש (דברים ל"ד ו'): ועתה החל לדבר על המצות, ובעבור שהיו מול
בית פעור החל לדבר בע"ז (הראב"ע), וכן דעת הרשב"ם:

ד (א) מלמד אתכם לעשות, כי עיקר הלמוד לעשות המצות (הראב"ע): למען
תחיו, כי עובדי פעור נשמדו: (ב) לשמור את, דעת המתרגם האשכנזי, כמו
לא תוסיפו ולא תגרעו כי אס לשמור: ויתכן שפירושו כדי לשמור, ואמר אל תוסיפו

כדי

א/ע י/ב י/ג י/ד י/ה י/ו י/ז י/ח י/ט י/י י/יא י/יב י/יג י/יד י/טו י/טז י/יז י/יח י/יט י/כ

ואתהנן ד

תרגום אשנכזי כג

אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: ז לֹא תִסְפוּ
עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר
אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם: ג עֵינֵיכֶם
הִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה
בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר
הָלַךְ אַחֲרָי בְּעַר־פְּעוֹר הַשְּׂמִידוֹ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ: ד וְאַתֶּם
הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים
כְּלַכֶּם הַיּוֹם: שני ה רִאֵהוּ לְמִדְתִּי
אֶתְכֶם חֲקִים וּמְשֻׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר
צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי רַעֲשׂוֹת בֶּן

ווילל, הינקאממט: אונד עז
אייננעהמט: (ז) מהוט צו
דעם, דאז איך איך גע
ביטהע, ניכטו הינצו, אונד
נעהמט ניכטו דאפאן: זאג
דערן האלטעט די גע
באטהע דעו עוויגען אייערז
גאטטעו זא, וויא איך זיא
איך געביטהע: (ג) אייערע
אויגען דאבען געזעהן וויא
דער עוויגע ביא געלעגענהייט
דעו בעל פעור געטהאן: וויא
נור אייער דעם בעל פעור
נאכגעגאנגען, דען האט דער
עוויגע אייער גאטט אויז איך
אויגעראטטעט: (ד) דיא
איהר אבער דעם עוויגען
אייערן גאטט אנהינגט, איהר
לעבט אללע הייטיגעו טאגו:
(ה) זיהע! איך האבע איך
געזעטצע אונד רעכטע גע
לעהרט, וויא מיר דער עוויגע
מיין גאטט בעפאהלען: דאס
איהר זיא אויזאייכט
אין

בקרב

תרגום אונקלוס

רש"י

דאכהתבון יהיב לכון: (ז) לא ד
תוספון על פתגמא די אנא מפקד
יתבון ולא תמנעון מניה למיטר ית
פקודיא די אלקבון די אנא מפקד יתבון:
(ג) עיניכון תזאזית די עבד
יי כפלתי בעלא פעור אבי כל גברא דהליך בתר בעלא פעור שציה יי
אלקד מבינד: (ד) ואתון דאדפקתון בדחלתא די אלקבון קמיין כולכון
יומא דין: (ה) תני דאלפית יתבון קמיין ודיניו פמא די פקדני יי אלהי למעבד

(ב) לא תוסיפו כגון חמש פרשות
בתפילין חמשת מייכין כלולב וחמש מיכות
וכן
(ג) עיניכון תזאזית די עבד
(ד) ואתון דאדפקתון בדחלתא די אלקבון קמיין כולכון
(ה) תני דאלפית יתבון קמיין ודיניו פמא די פקדני יי אלהי למעבד

באור

כדי לשמור, כי על הרוב ימות התוספת עיקר, והעיקר ינטל מכל וכל: (ג) עיניכם הראוהו,
ואשר אמרתי למען תחיו, אין צורך לעדים כי עיניכם הראוהו הראש"ע: בבעל פעור
צעבור בעל פעור, ורבים כן: (ה) ראה, קריאת ההתעוררת אל הבחינה וההשתכלות,
לכן לא ישמור המספר, וכבר זכרנו זה אלל מלות הנה, ודומיהם: למדתי אתכם, לשון
הראש"ע

בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים
 שְׂמֹרָה לְרִשְׁתָּהּ: וּשְׂמֹרָתְכֶם
 וְעֲשִׂי־רַתְּכֶם כִּי הוּא חֻקְמַתְכֶם
 וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר
 יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה
 וְאָמְרוּ רַק עַסְחַכְכֶם וְנִבְוֹן הַגּוֹי
 הַגָּדוֹל הַזֶּה: כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל
 אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו
 כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרִי־אֵנוּ
 אֵלָיו: ח וְכִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ

אין דעם לאנדע, דארוין
 איהר קאממט, עו אין בעוויטן
 צו נעהמען: (ו) בעאבאכטעט
 זיא וואהל אונד איבט זיא
 אויז, דען דיועז ווירד אייערע
 ווייהייט אונד פערנונפט זיין
 ביא דען פאלקערן: ווען זיא
 דיוע פערשידנע געזעטצע
 הארען, זא שפרעכען זיא:
 דיוע גראסע נאטציאן איזט
 נור ווייזע אונד פערשטאנדיג!
 (ז) דען ווא איזט זיינע
 נאטציאן, זיא מאג נאך זא
 גראס זיין, צו דער דיא גאט
 טער זא נארוע זיך טרוון,
 אלו דער עוויגע אונזער
 גאטט, זא אפט וויר איהן
 אנרופען? (ח) אונד ווא

חקים

דיא איזט איינע נאטציאן, זיא מאג נאך זא גראס זיין, דיא

רש"י

תרגום אונקלוס

וכן לא תגרשו: (ו) ושמרתם: ו
 משנה: ועשיתם: כמשמעו: כי היא
 חכמתכם ובינתכם וגו'. בזאת תחשבו חכמי
 וכבוכים
 האקין ונימרון לחזר עסחכים וסוכלתן עטא רבא דין: (ז) ארי מאן
 עם רב די ליה אלקא קרב ליה לקבלא צלאתיה בערו עקשתיה בן אלהנא
 בבל עדן דאנחנא מצקו קדמיה: (ח) ומאן עם רב די ליה קיטין

באור

הראש"ע וטעם למדתי אתכם, אחרי שאמר אשר אנכי מלמד אתכם בא להוסיף כאשר טוב
 ה' כי ממש המכות הם מכותיו שתעשו בארץ, שיתן לכם השם לירושלם, ועוד כיון לכם
 תפארת על כל הגוים, והטעם כי עיקר המכות יביכם המשכיל וידע למה נתנו, ע"כ:
 (ו) כי היא חכמתכם ובינתכם, בזאת תחשבו חכמים וכבוכים לעיני העמים, והכבוד
 האמתי הוא חלק רב מהאשר המדיני הכללי, כמו שהוא חלק רב מאשר האדם הפרטי,
 ואשרי העם יודעי הכבוד האמתי ומתאווים אליו: רק עם חכם, כמו והיית אך שמת (דברים
 י"ו) רק ואך יורו על ההפלגה כאלו אמר תשמח כל כך עד שתראה שאין לך תואר אחר כי
 אם היותך שמת, וכן כאן יאמרו, הגוי הגדול הזה כאלו אין לו תואר אחר, כ"א היותו
 חכם וכבון ואין כמהו' וכן מתורגם בל"א: חכם ונבון, ההבדל בין חכמה ובינה מבואר
 במקום אחר: הגדול, בעבור שהם חכמי לב ויראי השם (הראש"ע): (ז) כי מי גוי גדול,
 ש"ס

ואתחנן ד

תרגום אשכנזי כד

חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּכֵל
הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן
לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: ט רַק הַשְּׂמֹר
לְךָ וּשְׂמֹר נַפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח
אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ
וּפְנֵי־סוּרוֹ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ
וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בָנֶיךָ:
יום

דיא זאלכע גערעכטע פֿערֿ
אַרדנונגען אונד געזעטצע
האַטטע, אַלז דיוע לעהרע
היר, דיא איך אייך יעצט
פֿאַרלעגע? (ט) זאָ היטע דין
דען, אונד נים דין וואָהל אין
אַכט: דאַס דוא דיא דינגען
ניכט פֿערגעסעזט, דיא דינגע
אויגען געזעהן האָבען, אונד
דאַס זיא דיר דיין לעבענלאַנג
ניכט אַזוי דעם הערצען
קאַממען: מאַכע זיא דינגען
קינדערן אונד קינדזקינדערן
בעקאַנגט: דען

תרגום אונקלוס

רש"י

קִיטין וְדִינִין קִשִּׁיטִין כָּכֵל אֲזִיזִיתָא
הָדָא דִּי אָנָא יְהֵב קְדָמִיכוֹן יוֹמָא
דִּין: (ט) לְחוּד אֶסְתַּמַּר לְךָ וְטַר
נַפְשֶׁךָ לְחָדָא רַלְמָא תַתְּנִישִׁי יתֵּל
פְּתַגְמִיָּא דִּי־חֻזָּא עֵינֶךָ וְדִלְמָא־יַעֲרֹן
מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְתַחֲזֹדְעִינִין לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בָנֶיךָ:
יומא

וכנזכיס לעיני העמים: (ח) חקים ומשפטים
כדיקים הגונים ומקובלים: (ט) רק השמר
לך פן תשכח את הדברים: אז כשלא תשכחו
אותם ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים
וכנזכיר ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו
שוטים

מלכך כל ימי חייך ותחזר עיניך ללבני בניך:

באור

שיש לו חלקים שיהיה קרוב אליו, שיענהו תמיד בכל אשר יבקש מוננו בחכמה, (הראב"ע)
וכוונתו לבאר איך תעיד ההתקרבות האלהית על חכמת העם ובינתו, ואמר אחרי שיענהו
תמיד בכל אשר יבקש מוננו בחכמה, הנה זה עדות גמורה שהם חכמים וכנזכרים ומבקשים
על חכמת האומה מזדקת החקים והמשפטים שיאמרו ביטתם: כי אין גוי גדול אשר לו חקים
ומשפטים כדיקים בשקול הדעת כמו ישראל, ויתכן לפי המשך הכתובים שכך שעורם.
יאמר שמירת החקים והמשפטים האלה לחכמה ובינה תחשב לכם בעיני העמים, כי יאמרו
הנה הגוי הזה גדול ומאשר ומגלים (כי אשר והכלתה מדיכית היא גדלת האומה ותפארתה),
ואין זה כי אם יען היותו עם חכם וכבון: כי כאשר תשמרו החקים האלה יהי' השם קרוב
אליכם בכל קראכם אליו, ואין הכלתה ואשר למעלה מו: וכן הנהגת האומה על פי חקים
ומשפטים כדיקים וישרים היא הכלתה גדולה, ואשרי העם שככה לו: מעתה אם יראו
הכללותיכם ואשריכם, ויתנונו בחקים ומשפטים הגונים ומקובלים אשר אתם שומרים
לעשות, וידו על חכמתכם ובינתכם, ויאמרו הגדיל ה' לעשות עם אלה: (ט) רק השמר
לך, אז כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים וכנזכרים, ואם תעוותו
אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים (רש"י), ויבאר מלת רק כלומר שלא תחשבו חכמים באופן
אחר, אם תשמרו משכח את הדברים וגו', וכן דעת המתרגם האשכנזי (זא היטי דין דען):
והראב"ע בארה על דרך אחר ואמר: העם אם תשכח כל דבר אל תשכח יום אשר עמדת
בסיני, ע"כ: ופן יסודו מלבבך כל ימי חייך, העם השמרו שלא יסורו כל ימי חייך
מלבבך

י יום אשר עמדת לפני יהוה
 ה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי
 הקהל לי את העם ואשמעם
 את דברי אשר ילמדון ליראה
 אתי כל הימים אשר הם חיים
 ער האדמה ואת בנייהם
 ילמדון: יא ותקרבו ותעמדון
 תחת ההר וההר בער באש
 עד ילב השמים חשך ענן
 וערפל: יב וידבר יהוה אליכם

(י) דען טאג נעמליך, דא
 דוא פאר דעם עניגען דיינעם
 גאטטע אם הרב שטונדעזט,
 דא דער עוויגע צו מיר
 שפראך: פערזאממע מיר
 דאז פאלק, איך ווילל וי-
 מיניע ווארטע הארען לאסען,
 דאמיט ויא לערנען, מיך צייט
 איהרען לעבענו אויף ערדען
 צו פירכטען, אונד זאלכען
 אויך איהרע קינדער לעהרען:
 (יא) איהר טראטעט הינצו
 אונד שטונדעט אונטען אם
 בערגע: דער בערג בראנטע,
 אונד דיא פלאממע שלוג
 ביו מיטטען אן דען היממעל,
 אונטען הערום וואר פינזטער-
 נים, וואלקען אונד דיוטערן
 געוויטטער: (יב) מיטטען און דעם פייאר רעדעטע דער עוויגע מיט אייך:

מתוך
 איהר

תרגום אונקלוס

ר ש"י

(י) יומא די קמתא קדם יי אלהיך
 בחורב בקאמר יי לי פנוש קדמי
 יתעמא ואשמעינן יתפתגמי די
 ילפון למדחל קדמי כל יומיא די
 אנון קומין על ארעא ויתבניהון
 יארפון: (יא) וקריתתון וקמתון בשיפולי מורא ומורא בער באשתא עד-
 צית שמיא חשוכא עננא ואמימתא: (יב) ומליל יי עמכון מגו

שטים: (י) יום אשר עמדת מוסב על מקרא
 שלמעלה ממנו אשר ראו עיניך יום אשר עמדת
 בצורב אשר ראית את הקולית ואת הלפידים:
 ילמדון ילפון לעצמם: ילמדון ילפון
 לאחרים

באור

מלכנך: (י) יום אשר עמדת, מוסב על מקרא שלמעלה ממנו, אשר ראו עיניך, יום אשר
 עמדת בצורב אשר ראית את הקולית ואת הלפידים (רש"י): באמר ה' אלי הקהל, בשכנך
 אמר, והנה יאמר בראשונה בצורב יום אשר עמדת, ועתה יספר בצורב לסנה ולתכלית
 מה עמדו שם: ליראה אתי, יראת הכבוד וההתרוממות, כמשפט כל יראה שאקריה מלת
 את, וכבר זכרנו זה: כל הימים אשר הם חיים על האדמה, כי השם ידע שלא יוכלו
 לעשות מכותיו כראוי והם בארצות המושלים בהם (הראב"ע): ילמדון מבין הקל ילפון לעצמם,
 ילמדון מבין פעל ילפון לאחרים: (יא) תחת ההר, כמו בתחית ההר (שמות י"ט י"ז),
 וכן תרגם אונקלוס בשיפולי מורא, והוא נעמק שנבד ההר: בער, הי' בער: לב השמים,
 באמנע כנגד הרואים, וכן בלב ים: חשך ענן וערפל, איני יודע היכן הי' החושך, אמר
 שהי'

ואתחנן ד

תרגום אשכנזי כה

מתוך האש קול דברים אתם
שמעים ותמונה אינכם ראים
זולתי קול: יג ויגד לכם את
בריתו אשר צוה אתכם לעשות
עשרת הדברים ויכתבם על
שני לחות אבנים: יד ואתי צוה
יהוה בעת ההוא ללמד אתכם
חקים ומשפטים לעשותכם
אתם בארץ אשר אתם עברים
שמה לרשתה: טו ונשמרתם
מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם

איהר הארטעט פֿערנעהמ
ליכע ווארטע , וואורדעט
אבער אויסער דעם שאַללע ,
קיינע געשטאלט געוואר :
(יג) ער טרוג אייך זעלבזט
זיין בינרנים פֿאַר , דאַז ער
אייך צו האַלטען בעפֿאַהלען ,
נעמליך דיא צעהן געבאָטעהע :
דיא ער נאַכהער זעלבזט אויף
צווייאַ שטיינערנע טאַפֿעלן
פֿאַר צייכנעטע : (יד) מיר
אבער בעפֿאַהל דער עוויגע
דאַמאלז , אייך נאָך אנדרע
געזעטצע אונד רעכטע צו
לעהרען , דיא איהר אין דעם
לאַנדע , דאַהין איהר געהט ,
עו איינצונעהמען , אויזאיינען
זאַללט : (טו) נעמט אייך אין
אַכט , זאָ לייב אייך אייער
לעבען איזט : איהר דאָבט
גאַר

ס"י

תרגום אונקלוס

רש"י

מגו אשתא קל פתגמין אתון שמעין
ודמות ליתכון תו אלהו קלא :
(יג) ותו לכוני יתקנימיה די פקר יתכון למעבד עשרא פתגמין וכתבניון
עלחמין לחי אבניא : (יד) ויתי פקר יי בערנא הויא לאלפא יתכון
קנימין ודינין למעבדכון יתהון בארעא האתון עברין תמן למירתה :
(טו) ותסתמרון לחדא לנפשתיכון אדי לא תויתון
כל

באור

שהי בתפנית ההר , כי ראש ההר הי' בוער באש עד לב השמים , וכן דעת המתרגם האשכנזי
(יב) קול דברים אתם שומעים , יתכן שהוא מאמר מוסגר , לומר המדבר מתוך האש לא
כראה בו שום תמונה אבל קול אתם שומעים , ועתה חוזר ואומר מה דבר , ויגד בריתו :
זולתי קול , אתם שומעים , או הוא כמו וכל העם רואים את הקולות (שמות כ' ט"ו) :
(יג) עשרת הדברים , יפרש מהו הדבר אשר נזהר אתכם לעשות הוא עשרת הדברים , וכן
בתרגום אשכנזי : (נעהמליך) : (יד) ואוחי צוה ה' , כי נסיוני נזהר השם למה את כל החקים
והמשפטים רק הגידם לשראל בשנה השנית ופעם אחרת בשנת הארבעים (הראב"ע) :
והטעם , אלה עשרת הדברים שהם עקר התורה הנוהגים בכל מקום ובכל זמן , שונעתם
ציוס המעמד , מלבד מה שכוני ה' מן החקים והמשפטים שתעשו בארץ אשר אתם עוברים
לרשתה : לעשבתם , מקור עם כנוי הטובחים , ואינו פעול : (טו) ונשמרתם מאד
לנפשותיכם , עתה שני על מה שאמר פן תשכח את הדברים ופן יסורו מלכתך ותחשוב ארסית

כָּל־תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה
 אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ :
 טו פֶּן־תִּשְׁחַתּוּן וְעִשִּׂיתֶם לָכֶם
 פֶּסֶל תְּמוּנַת כְּדֹסְמֵל תִּבְנִית
 זָכָר אוֹ נְקֵבָה : י תִּבְנִית כָּל־
 בְּחֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תִּבְנִית כָּל־
 צִפּוֹר כְּנֶף אֲשֶׁר תִּעוֹף בַּשָּׁמַיִם :
 יח תִּבְנִית כָּל־רֶמֶשׂ בְּאֶרְצָה
 תִּבְנִית כָּל־דָּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם

גאר קיינע פֿיגור געזעהען ,
 אלו דער עוויגע פֿאָם בערגע
 חרב, אויז דעם פֿיאר, מיט
 אייך רעדעטע : (טו) דאָס
 יהוה אלוף ניכט אויף אַבֿי
 וועגע געראטורעט, אייך
 איינען גאטצען צו מאַכען,
 איינע בילדליכע געשטאַלט,
 דיא פֿיגור איינען מאַננען,
 אָדער איינען ווייבען :
 (יז) דיא פֿיגור איינען פֿיער־
 פֿייסיגען טהירו־אויף דעם
 ערדבאָדען, דיא פֿיגור איינען
 דער פֿאָגעל, דיא אין דער
 אָבערן לופט פֿליגען : (יח) דיא
 פֿיגור איינען געוורמו, דאָס

טו

מתחת

אויף דער ערדען קריכט, דיא פֿיגור איינען דער פֿישע, דיא

תרגום אונקלוס

רש"י

תורה שבעל פה : (טו) סמל : נורה : כל־דמונת ביומא די־מליל יי עמכון
 וכן בחורב טגו אשתא : (טו) דילמא
 תחבלון ותעכרון לכין צלמא דמות כל־צורא דמות דבר או נוקבא :
 (יז) דמות כל בעירא די בארעא דמות כל צפר גרפא די פרח באויר
 רקיע שמיא : (יח) דמות כל־דחשא די בארעא דמות כל נוגי די כמיא

מלרע

באור

צנת היא תמונת המדבר ותעשו לכם פסל : (טו) פן תשחיתון, וזה שלא תס ביום ההוא,
 והטעם האמת או דרכיכם (הראב"ע) : פסל, דבר נקטב, כמו פסל לך (שמו' ל"ד א') ,
 ויפסלו בני שלמה (מ"ח ה' י"ח) : תמונת כל סמל, כמו סמל הקנאה והמקנא (יחזקאל ס'
 ג'), ענינו אליל (הרשב"ס) : ולשון הרד"ק בשורש סמל, ויתכן להיות נורה מן הנורות או
 כלל לכל נורות אשר שאמר תמונת כל סמל : וכראה שם תמונה הונח בלה"ק על רושם
 הכשאר בנפש מן השגת נורת המוח החיטובי, ולכן נאמר למעלה ותמונה אינכם רואים זולתי
 קולי וכאמר על כל צור מושכל, ומה ותמונת ה' יביט, שהשיג דרכי השם בהשגה נעלה
 מהשגת זולתו : ולפעמים יאמר גם על ציור דמיוני, ציור שחלקיו הם במציאות והרגישם
 המרגיש כבר בח' מן החושים, אבל חבור החלקים ההם והרכבתם אינו במציאות רק בדמיון
 המזויר : ד"מ סוס בעל כנפים, כלב בעל שלשה ראשים, הוא ציור שחלקיו נמצאים כולם
 חלק בזולת חלק, סוס לבדו, והכנפים לבדם, ואולם לא יחבורו בגוף מן הגופים : והנה
 הציור מן החבור הזה והמזונה ההוא יקרא תמונה כל עוד שהוא בכת, ואולם כאשר יא א
 הסועל, ד"מ כאשר יעשה הצורף סוס בעל כנפים מברזל וכחשת או אחר מיני מתכות או
 יקרא סמל, כאמר סמל הקנאה על האליל ביוקאל, כירבים מהאלילים הנעבדים היו נורות
 מחבורות מחלקים שונים שלא יחבורו בגוף מן הגופים כידוע, ומהו אמר כאן, פן תשחיתון
 ועשיתם לכם פסל (אכן חנוב ומכות על תמונת כל סמל) על צור נורה שאינה במציאות,

ואתהנן ד

תרגום אשכנזי כו

מתחת לארץ: יט ופן-התשא
עיניך השמימה וראית את
השמש ואת-הירח ואת
הכוכבים כל צבא השמים
ונדחת והשרתהוית להם
ועבדתם אשר חלק ידוה
אלהיך אתם לכל העמים תחת
כל-השמים: כ ואתכם לקח
ידוה ויוצא אתכם מכור

הכרזל

דיא אונטער דער ערדע אים
וואסער זינד: (יט) אדער
דאס דוא עטווא דיינע אויגען
גען היממעל העכט, זיהענט
דיא זאגע, דען מאנד דיא
שטערנע, דאן גאנצע העער
דען היממעל, אונד דיק
פערלייטען ליסענט זיא צו
פערעהרען, אונד זיהענען
גאטטעודינט צו ערוויזען:
דא דאך דער עויגע דין
גאטט זיא פיר אללע אברגע
פאלקער אונטר דעם גאנצען
היממעל צוואר צוגעלאסען
האט: (כ) אייך אבער האט
דער עויגע גענאמען, אונד
אויז

תרגום אונקלוס

רש"י

מלרע לארעא: (יט) ודלמא-תוקוף
עינך לשמיא ותחזי ית שמשא וית
סיהרא וית כוכביא כל חילי שמיא
ותמעי ותסגוד להון ותפלחינן די
זמן יי אלהך יתהון לכל עממיא די
תחות כל שמיא: (כ) ויתכון
קריב יי לדחלתיה ואפיק יתכון
מכורא

(יט) ופן תשא עיניך - להסתכל בדבר ולתת
לב לטעות אחריהם: אשר חלק להם - להאיר
להם - דבר אשר לאלהות לא מכען מלטעות
אחריהם לא החליקם בדברי הבליהם לטרדם
מן העולם וכן הוא אומר כי החליק אליו
בעיניו נמצא עובי לשנוא (תהלים ל"ו):
(כ) כור - הוא כלי שמוקקין בו את הזהב:
התאסף

באור

או תעשו לכם) תכנית זכר או נקבה (נורת זכין זכר או נקבה כמות שהם במציאות):
(יז) חעוף בשמים, כתרגומו דפרק באויר רקיע שמים, וכן תרגם המתרגם האשכנזי:
(יח) חבניות כל דגה, דגה שם העין, והטעם תכנית כל איש עמישי העין, וכן בתרגום
אשכנזי: (יט) כל צבא השמים, בתחלה אמר את השמש ואת הירח וגו' ואח"כ כל כבא
השמים פרט ואח"כ כלל, וכן הרבה במקרא ונדרחה, כאדם שידסה עדרך הנכון ויפול
או יתעה: אשר חלק ה' אלהיך אהם לכל העמים, להאיר להם (מגילה ט'). ולפי
עיקר הפשט אשר הניח אותם לכל העמים לעבדם, כי אינו פושט בהם (ובלבד שיכירו וידעו
שהשם ית' הוא סבת כל הסבות המשגית העליון כי לא נאסר השתיף לבני נח), אבל אתכם לקח
ה' ויוציא אתכם להיות לו לעם נחלה ולעבדו, והוא יהי' לכם לאלהים (בלי אמנעי ושתיף כלל)
כ"כ הרשב"ס: וכן תרגם המתרגם האשכנזי: (פ) ואחכם, ענינו ואלם אתכם: מכור,
כור

הַבְּרוּל מִמִּצְרַיִם לְהִיזֹת לָלוֹ לְעַם
 נַחֲלָה בְּיוֹם הַזֶּה: כֹּה וַיְהוּהוּ
 הַתְּאַנְּף־בִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע
 לְבַלְתִּי עִבְרֵי אֶת־הַיַּרְדֵּן
 וּלְבַלְתִּי־כֹּה אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
 אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 נַחֲלָה: כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲנִי עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן
 וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיִּרְשׁוּתֶם אֶת־
 הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת: כִּי הִשְׁמַרְוּ
 לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוּה
 אֱלֹהֵיכֶם

אויז דעם אייזענאפען ,
 נעמליך אויז מצרים גע-
 פיררט , דאס איהר זיין
 אייגענטהימליכעו פאלק
 ווערדען מאגט , וויא איהר
 יעצט ווירקליך זייד :
 (כא) אויף מיך איזט דער
 עוויגע אייערנטוועגען צארניג
 ווארדען , אונד האט געשווא-
 רען , דאס איך ניכט איבער
 דען ירדן געהן , אונד ניכט
 אין דאז העררליכע לאנד
 קאממען זאלל , דאז דער
 עוויגע , דיין גאטט , דיר צום
 ערבגוט געבן ווילל : (כב) דאס
 איך אלזא אין דיזעם לאנדע
 שטערבען , אונד ניכט איבער
 דען ירדן קאממען ווערדע :
 איהר איבער ווערדעט היי-
 איבער געהען , אונד יענעו

פארטרעפליכע לאנד איינגעהמען . (כג) היטעט אייך ארלאז וואהל , דאס איהר
 דען בונד ניכט פערגעסט , דען דער עוויגע אייער

רשי

תרגום אונקלוס

מפואר דפרולא ממצרים למתווי ליה
 לעם אחסנא ביומא הדין : (כא) ומן
 קדם יי הוה דגוד עלי על פתגמיכון
 וקום בדיל דלא למעבר ית ירדנא
 ובדיל דלא למעל לארעא מבתא
 דיי אלהה יתב לך אחסנא : (כב) ארי אנא טאית בארעא הדא ליתאנא
 עבר ית ירדנא ואתון עברין ותרתון יתארעא ומבתא הדא : (כג) אסתמרו
 לכון דלקא תתנשוון ית קימא דיי
 אלהכון

(כא) התאכף . נתמלא רוגז : על דבריוכס
 על אודותיכס על עסקיכס : (כב) כי אנכי
 מת וגו' . איכני עובר . מאחר שמת מהיכן
 יעבור אלא אף עממותי איכס עובריס :
 (כג) תמונת כל . תמונת כל דבר : אשר נוד
 ה

באור

כור הוא כלי שזוקקין בו את הזהב : (כא) וה' החאנף בי , בעבור שאמר ויזיא אתכס
 להיותכס לו לעם נחלה בארץ שתעבדוהו , רק אני לא אראה בטובה הזאת (הראב"ע) :
 ויתכן לומר , שזה' התאכף בי מוסב על וכן תשא עיניך וגו' וכדחת והשתחוית להס ועבדתס ,
 ואומר הלא ידעתס שה' התאכף בי וישבע שלא לעבור את הירדן כי אס אנכי מת בארץ הזאת ,
 ויזיי הולך עמכס להזכירכס ולהזכירכס יום יום כאשר אנכי עושה היום , לכן קחו תורה מסי ,
 והשמרו לכס וגו' : (כג) השמרו לכם , למעלה אמר ונשמרתס מאוד לכפשותיכס , ולא פי' בעבור
 זיה

ואתחנן ד

תרגום אשכנזי כו

אלהיכם אשר כרת עמכם
ועשיתם לכם פסל תמונת כל
אשר צוה יהוה אלהיך: כד כי
יהוה אלהיך אש אכלה הוא
אר קנא: פ

כה כי תוליד בנים ובני בנים
ונשנתם בארץ והשנתם
ועשיתם פסל תמונת כל

ועשיתם

איינער גאטט מיט אייך גע-
מאכט, אונד פערפערטיגט
אייך גאטצענבילדער פאן
אירגענד איינער געשטאלט,
די דער עוויגע דיין גאטט
דיר פערבאטען דאס:
(כד) דען דער עוויגע דיין
גאטט איזט איין פערצעהרנדז
פייאר, (ער שטראפט נאך
דער שארפע): איין אייפער-
פאללער גאטט (דער קיינע
גאטצען נעבען זיך דולמעט):
(כה) ווען איהר נון איינזט
לאנגע אין דעם לאנדע גע-
וואהנט האבט, צייגט קינדער

אונד ענקעל: אונד געראטהעט אלזדען אויף דען אבוועג, אייך איין גאטצענבילד
אין אירגענד איינער געשטאלט צו מאכען, אונד

תרגום אונקלוס

רש"י

אלהיו די גזר עמכו ותעבדון לכון
צלם דמות פולא די פקדה יי אלהי:
(כד) ארי יי אלהי מימריה אשא
אלא הוא אל קנא: (כה) ארי-
תלדון בניו ובני בניו ותתעקו
בארעא ותחבלון ותעבדון צלם דמות
כולא

ה' . אשר נזך שלא לעשות: (כד) א קנא .
מקנא לנקו' חסד "מכט בלע"ז (עמוסרעמאן
בל"א אייפר) מתחר' על רוגזו להפרע מעבדי
אלילים: (כה) ופושטתם . רמו להם שגלו
מוכה לסוף שמה מאות ומשים ושתים שנה
כמנין וכשנתם והוא הקדים והגלם לסוף
שמה מאות ומשים שנה והקדים שתי שנים
לכוננתם כדי שלא יתקיים בהם כי אבד
תאבדון והו' שכאמר וישקוד ה' על הפרעה
ויביאה

באור

מה ישמרו ומה יעבור עליהם אם לא ישמרו, וכאן פי' ואמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא א
קנא, ולפי שהפסיק הענין מן כי לא ראיתם כל תמונה עד וירשתם את הארץ הטובה הזאת,
לכן הביאו טורק קשור וחבור הענין לחזור ולומר השמרו לכם וגו' ואולי היא כוונת הראב"ע:
אשר צוה, שלא לעשות: (כד) אש אכלה הוא, בלי כ"ף הדמות, וענינו כאש אוכלה
הוא (הראב"ע), ואולי נחסר כ"ף הדמיון לחזק המאמר, והטעם שמעניש בנדק ואינו
מוותר כלום (דעת המתרגם האשפוז): אל קנא, כאשר רואה שישראל עובדים לא ככר
ומכבדים אותו הוא מתקנא בכבוד אל נכר, לפי שהכבוד והעבודה מישראל ראויים לו ולא
לזולתו, ועיין מזה (שמו' ד' ה') בצאור יולת קנא: (כה) כי תוליד בנים, אמר אל קנא
ואח"כ צאור מה יקרה להם אם יעשו פסל (הראב"ע): ועשיתם הרע, צאור ינות כמו
לרעות לנכז ולנאוף (הראב"ע), ענין הכתוב הזה שזכיר ויאמר כי תוליד בנים ובני בנים,
ובעבור היותכם יאנים בארץ ותשבו לבטח אולי תשכחו את השם, העדותו בכל היום שתאבדו
מהר כי לא יאריך לכם מאמר שתעבדו עבודה זרה, והפרשה הזו אעפ"י שהיא אזהרה לא
כאמרה בלשון אש, והטעם כי הוא כמתנבא על עניינם וידבר בלשון ישמש בשני פנים בלשון
אזהרה

תרגום אשכנזי

ואתחנן ד

וְעִשְׂיָתָם הִרְעוּ בְּעֵינַי יְהוָה
 אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיֶסוּ: כו הַעִידֶרְתִּי
 בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
 הָאָרֶץ כִּי־אָבָד תֵּאבְדוּן מֵהָרַ
 מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲתֶם עֹבְרִים
 אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׂמָחָה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־
 תֵּאָרִיכֵן יָמִים עָלֶיהָ כִּי־הִשְׁמַד
 תִּשְׁמַדוּן: לו וְהַפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם
 בְּעַמִּים וּנְשֵׂאֲרֹתֶם מִתִּי מִסִּפְרֵי
 בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה אֶתְכֶם
 שְׂמָחָה: כז וְעַבַּדְתֶּם־שָׁם אֱלֹהִים

אונד אלזא דאז טהוט, וואז דעם עוויגען דינעם גאטטע מיספאלליג איזט, איהם צום פערדרוסע: (כו) זא רופע איך יעצט היממעל אונד ערדע צו צייגען אן, דאס איהר גאר בארד איז דעם לאנדע ווערדעט צערשטרייאעט ווערדען, וועלכען איינצו נעהמען איהר איבער דען ירדן געהט: איהר ווערדעט ניכט לאנגע מעהר דארין בלייבען, זאנדערן פערטילגט ווערדען: (כז) דער עוויגע ווירד איך אונטער אנדערע גאטצייאנען צערשטרייאען: אונד איהר ווערדעט אין געריןגער אנצאל אונטער דען פאלקערן איבריג בלייבען, דאהין איך דער עוויגע

מעשה
 טרייבען ווירד: (כז) דאזעלכזט ווערדעט איהר גאטטערן דינען: דיא

רש"י

תרגום אונקלוס

פולא ותעבדון רביש קדסדי אלקה
 לארנא קדמוהי: (כו) אסחדיית
 בכון יומאדין יתשמיא גיתארעא
 ארימיבד תיכדון בפריע
 מעל ארעא די אתון עכרון
 ית ירנא תמן למירתה לאתורכון יזמין עלה ארי אשתיצאה תשתיצון:
 (לו) ויכדר יי יתכון ביני עממיא ותשתארון עם דמנן בעממיא די ידבר
 יי יתכון לתמן: (כז) ותפלחון לתמן לעממיא פלחי טעותא

ויביאה עלינו כי נדיק ה' אלהינו (דניט ט')
 זדקה עשה עמנו שמהר להצילה שתי שנים
 לפני זמנה: (כו) העידותי בכס הנני
 מומינס להיות עדים שהתריתי בכס:
 (כז) ועבדתם שם אהים כתרגומו משאתם
 עובדים לעובדיהם כאלו אתם עובדים להם:
 לא

עובר

באור

זוהרה ובלטון עתיד לבא, יאמר שיעשו ויהי להם ככה, ולא יגזר עליהם (הרמב"ן):
 (כו) העידתי בכס, הנני מומינס להיות עדים שהתריתי בכס (רש"י) וטעם את השמים
 ואת הארץ כתב הרמב"ע שיש אומרים שהם המלאכים ובני אדם, ואחרים אמרו כטעם את
 שמיכם ככרזל ואת ארנכם כנחשה (ויקרא כ"ו י"ט) והנכון בעיני להיותם עדים שראו תמיד
 הם ובניהם כי הם עומדים, כטעם כימי השמים על הארץ (דברים י"א כ"א), וכן האבן
 הזאת תהי' כנולעדה (יהושע כ"ד כ"ז), ע"כ: (כז) ועבדתם שם אלהים, תרגם אונקלוס
 תפלחון

מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן אֲשֶׁר
 לֹא יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא
 יֵאָבְלוּן וְלֹא יִרְיִחוּן: כט וּבִקְשֶׁתָם
 מִשֵּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וּמִצֵּאתָ
 כִּי תִדְרֹשְׁנֵהוּ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־
 נַפְשְׁךָ: ל בַּצַּר לָךְ וּמִצָּאוֹךְ כָּל־
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית
 הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 וְשָׁמַעַתָּ בְּקִלּוֹ: לא כִּי אֵל רַחוּם
 יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא

דיא דאז ווערק מענשליכער
 האַנדע זינד, האַרץ אונד
 שטיין, דאז ניכט זעהען,
 ניכט דהאַרען, ניכט עסען,
 ניכט ריכען קאַן: (כט) דא
 ווערדעט איהר דאן דען
 עוויגען אייערן גאַטט זוכען
 אונד אויך ווידער פֿינדען:
 ווען איהר איהן נעמליך פֿאַן
 גאַנצעם הערצען אונד פֿאַן
 גאַנצער זעלע פֿערר־אַנגען
 ווערדעט: (ל) ווען דוא איהן
 דער ענגע זיין ווירוט, אונד
 דיר אַללעו דיזען ווירד בע־
 טראַפֿען האַבען: אַם ענדע
 דער טאַגע ווירוט דוא ענדליך
 צו דעם עוויגען דייענס גאַטטע
 צוריק קעהרען, אונד זיינער

ישחיתך

שטיממע געהאַרען: (לא) דען דער עוויגע דיין גאַטט איזט איין באַרמהערציגער
 גאַטט, ער ווירד זיינע האַנד ניכט פֿאַן דיר אַבציהען, אונד דיר ניכט צו

תרגום אונקלוס

רש"י

עוֹבֵד יְדֵי־אִנְשָׁא אַעא וְאַבְנָא דְלֹא
 חֲזוּן וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֶבְלוּן וְלֹא
 מְרִיחוּן: (כט) וְתִתְּבַעוּן מִתְּמִין יַת
 דְחַלְתָּא רַבִּי אֱלֹהֵךְ וְתִשְׁבַּח אֲרִי
 תִתְּבַעְנִיה מִן קַרְמוּהִי בְּכָל־לִבְךָ
 וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (ל) בַּד יַעֲזֹק לָךְ וְיִשְׁכַּחְנִיךָ
 כָּל פְּתוּמִיא הָאֵלִין בְּסוּף יוֹמֵיא
 וְתִתּוּב לְדְחַלְתָּא רַבִּי אֱלֹהֵךְ וְתִקְבַּל
 לְמִימְרֵיה: (לא) אֲרִי אֱלֹהֵא רַחֲמֵנָא
 יְיָ אֱלֹהֵךְ לֹא יִשְׁבַּחְנִיךָ וְלֹא
 יַחְבְּלִינִךְ

באור

תפלקון תמן לעממיא פלחי טעותא, וכן כתב רש"י שאתם עובדים לעובדיהם, כאילו אתם
 עובדים להם: ונראה שהזכרו לפרש כן, בעבור שחשבו שעבודת אלהים אחרים הוא עון ולא
 עונש, ומשמעות הכתוב שיענישם השם: ולדעתי אין עונש גדול מזה, וכל הנגעים וכל
 היסורים הנאים לו לאדם אינם קשים נגד החולי הרע ומר הזה שתשקע הנפש במזלות התועבה,
 וילכד האדם ברשת החטאת עד אשר לא יוכל להמלט, כי אין למעלה ממכאובות הנפש
 המכרת את עוכה ומרי' ולא תוכל לעמוד כנגדה מחמת הרגל העבירה, ואין מרפא לנפש
 ההיא עד שתתאמן ותתחזק בכל כוחותיה, לנתק ממנה מוסרות הרגל ההוא בחזקה,
 וזה שאמר בסמוך ומנחת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך: והמתרגם האשכנזי תרגם ג"כ
 על פי פשוטו של מקרא: ולא יאבלון ולא יריחו, הזכיר הארבעה הרגשות ואין כורך
 להזכיר החמישית, כי היא עבה וכולס, ועוד כי היא שורש חיי הגוף (הראב"ע):
 (כט) ובקשחם, וכו' ומצאח, לשון רבים בעבור שהם רבים, ולשון יחיד בעבור שהם גוי
 אחד, ולפעמים ישמש בכנוי רבים ולפעמים בכנוי יחיד: (ל) באחריית הימים, על כד
 ההפלה כלומר בזמן רחוק מאד: (לא) לא ירפך, מלהחזיק בך בידיו, ולשון לא ירפך
 לשון

יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית
 אֲבֹרְתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם :
 לֵב כִּי שְׂאֵל־נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים
 אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן־הַיּוֹם
 אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים י אָדָם עַל־
 הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד־
 קִצָּה הַשָּׁמַיִם הַנְּהִיחָה כְּדָבָר
 הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמִהוּ :
 לֵב הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר

צו גרונדע געהען לאסען :
 ויירד דען בונדען ניכס פער-
 געסען , דען ער דיינען
 עלטערן צוגעשוואהרען האט :
 (לג) ערקונדיגע דיק גור נאך
 דען אלטען צייטען , דיא פאר
 דיר געוועזען זינד , פאן דעם
 טאגע אן דא גאטט דען
 מענשען אויף דער ערדע
 ערשאפען האט , פאן איינעם
 ענדע דען היממעל'ן צום
 אנדערן ענדע : אב יעמאלו
 איינע זא גראסע טרהאט
 געשעהן : אדער דערגלייכען
 געהארט ווארדען ? (לג) אב
 יעמאלו איינע נאטציאן
 דיא

מתוך

תרגום אונקלוס

רש"י

יחבלינך ולא ינשי ית־קמיא
 דאבקהך די קים להון : (לג) ארי
 שאל־בען ליומיא קדמאי די הון
 קדמך למודיזמא די ברא ין אדם
 על אדעא ולמסיפי שמיא ועד סיפי
 שמיא ההוה כפתגמא רבא הדיו
 או האשתמע דכותיה : (לג) השמע
 עמא קל־ממרא ריי ממליל
 מנו

ירפך לשון לא יפעיל הוא לא יתן לך רפיון לא
 יפריש אותך מאבלו וכן אחזתיו ולא ארפנו
 (שיר השיר' ג' ד') שלא נקד ארפנו כל לשון
 רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל כמו
 הרפה לה (מלכים ב' ד') תן לה רפיון : הרף
 מומי התרפה מומי : (לב) יומי ראשונים
 על ימים ראשונים : ולמקנה השמים : וגם
 שאל לכל הכרואים אשר מקנה אל קנה זהו
 פשוטו : ומדרשו מלמד על קומתו של אדם
 הראשון שהיתה מן הארץ עד השמים והוא
 השיעור עצמו אשר מקנה אל קנה : הכהיה
 כדבר הגדול הזה : ומהו הדבר הגדול השמע
 עם

באור

לשון לא יפעיל הוא , לא יתן לך רפיון , לא יפריש אותך מאבלו , וכן אחזתיו ולא ארפנו
 (שיר ג' ד') , שלא נקד ארפנו (בפתח הרי"ש) : כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל
 כמו הרפה לה (מלכים ב' ד') , תן לה רפיון , הרף מומי (דברים ט' י"ד) , התרפה מומי .
 (רש"י) : והנה שני מקראות הללו , בצר לך ומנאוך וגו' כי אל רחום וגו' הם כמו באור
 למקרא שלמעלה ובקשתם משם וגו' , יאמר מה שאמרתי ובקשתם משם את ה' אלהיכם , זה
 יהי בצר לך ומנאוך כל הדברים האלה וגו' , ומה שאמרתי ומנאת הוא כי א רחום ה' אלהיך
 וגו' : (לב) ליומים ראשונים , על ימים ראשונים : למן היום , הלמד' כסף או הוא דרך
 נחית . (הראב"ע) , ואין צורך , כיהוא כמו למ' ליומים ראשונים , ששאל על הדברים
 הנעשים בהם : ולמקצה השמים , כמו ולמקצה הארץ ועד קצה הארץ , בעבור שכלמה
 לעינים , קנה הארץ וקיסו , הוא גם קנה השמים , וענינו שאל לכל מי שתרגה ועל כל זמן
 שתרגה

ואתחנן ד

תרגום אשכנזי כט

מִתּוֹךְ הַיָּהוָה כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
אֶתְהוֹיָחִי: לֵד אֹי הַנְּסָה אֱלֹהִים
לָבוֹא לְקַחַת לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי
בְּמִסַּת בְּאַתְרָהּ וּבְמוֹפְרָאִים
וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֻזָּקָה וּבְזִרוּעַ
נְטוּיָהּ וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל
אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
כַּמְצָרִים

דיא שטיממע איינער אויז
דעם פייאר רעדענדען גאטט=
הייט פערנאמען, וויא דזא
פערנאמען האט, אונד
וואָרע אַם לעבען געבליבען?
(לד) אָדער דאָס איינע
גאטטהייט יע אונטערנאָמֶט
מען, דיין צו געהן, זיך מיט
טען אויז איינעם אַנדערן
פֿאַלקע אויז פֿאַלק הערויז צו
געהמען: דורך פֿערווונגען,
צייבען, וואונדער, קריג,
מיט שטאַרקער מאַכט אונד
אויזגעשטרעקטעם אַרמע, אונד דורך אַללערלייאַ
דיאיעניגען, וועלכע דער עוויגע דיין גאטט
אן

תרגום אונקלוס

רש"י

מִגִּירָא שְׂתָא בְּמֵאדֵי שְׁמַעְתָּ אֶת
וְאֶתְקִים: (לד) אֹי נְסִין עֵבֶר יי
לְאַתְגְּלָאָה לְמִפְרָק לִיה עִם מְגוֹ עִם
בְּנִסִּין בְּאַתִּין וּבְמוֹפְתִין וּבְקִרְבָּא
וּבִידָא תְּקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרִמָּא
וּבְחַוּוֹנִין רְבִרְבִּין כָּל דִּירְעֵבֶר לְכוּן יי
אַלְהָכוּן בַּמְצָרִים

עס וגו': (לד) הכסה אלהים. הכי עשה
נסיים שום אלוה לבא לקחת גוי וגו' כל הה"ן
הללו תמיכות הן לכך נקודות הן בחטף פתח
הכסיה הכשמע הכסה השמע: במסות. ע"י
נסינות הודיעם נבירותיו כגון התפאר עלי
אם אוכל לעשות כן הרי זה נסיון: באותות.
בסימנין להאמין שהוא שלוחו של מקום כגון
מה זה בידך: ובמופתים: הם כפלאות
שהביא עליהם מכות מופלאות: ובמלחמה.
ביס

באור

שתרצה: או הנשמע, לא בלבד שלא כהי' אלא אפי' שלא נשמע, כלומר בעבור זרות הדבר
שישמע עם קול אלהים מדבר מתוך האז דבר לא עלה על לב בן אדם שיבדה פלא כזה מלבדו,
וגם אם בדה אין מי שישמע איו: והה"ן הללו של הכהי' הכשמע שאות הן, כמו שאמר שאנא
ורש"י כתב שהן הה"ן התימה, והתימה והשאה קרובים בענין: (לד) או הנסה אלהים,
קודם כן כתב הראב"ע וכן ת"י. ורש"י כתב, הכי עשה נסיים שום אלוה לבא לקחת וגו',
ולפי דבריו הוא חול, וכן תרגם המתרגם האשכנזי. וכן נראה מפשוטו של מקרא שמסיים
ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם, כי מלבד שלדברי הראב"ע הכנוי במלת אהיכם הוא למותר,
גם המשך המאמר אינו מדוקדק יפה, כי לפי דרכי המליצה ומשפטיה, אלו היה כס
המאמר בהתנגדות תיבת גוי לתיבת לכם, שהאפי' לא עשה כן לגוי אחר כאשר עשה לכם,
הי' ראוי לומר ככל אשר עשה ה' אלהיכם לכם: אבל אם כוונת המאמר בהתנגדות שום
אלוה עם אלהי ישראל, שלא עשה אל אחר לגוי אחר כאשר עשה לכם ה' אלהיכם, אז
המאמר כמשך ומסודר כראוי: במסח, על ידי נסינות הודיעם נבירותיו, כגון התפאר עלי
(שמות ה'), אם אוכל לעשות כן, הרי זה נסיון. (רש"י): באתח, בסימנין להאמין
שהוא שלוחו של מקום, כגון מה זה בידך (שמות ד' ב'). (רש"י): ובמופתים, הם
כפלאות שהביא עליהם מכות מופלאות. (רש"י): ובמלחמה, ביס שנא' כי ה' נלחם להם
(שמות י"ט). (רש"י): וביר חזקה, שינאו ישראל ביד רמה: ובזרוע נטויה, על טעם
בַּמְצָרִים

תרגום אשכנזי

ואתהנן ד

במצרים לעיניך: לא אתה
הרבת לדעת כי יהוה הוא
האלהים אין עוד מלבדו:
לו מן השמים השמיעך את
קלו ליסוד וער הארץ הראך
את אשו הגדולה ודבריו
שמעת מתוך האש: לו ותחת
כי אהב את אבותיך ויבחר
בזרעו אחריו ויצאך בפניו
בכתו הגדל ממצרים:

אן מצרים פאר דינען
אויגען אויגעאייבט האט?
(לה) אללעז דיזעו איזט דיר
געצייגט ווארדען, דאמיט דוא
וויסעזט, ראס דער עוויגע
וואהרער גאטט: אונד
אויסער איהם קיינער זייא:
(לו) פאם היממעל העראב
האט ער דיק זיינע שטיממע
הארען לאסען, דיק צוכט צו
לעהרען: אונד אויף דער
ערדע האט ער דיר זיין
גראסען פייאר געצייגט,
אונד דוא האזט זיינע רעדע
פערנאממען, מיטטען אויז
דעם פייאר: (לו) דארום
וויילער דינע פאטער ליכטע,
אונד איהרען זאמען נאך

להוריט

איהנען ערוואהרטע: האט ער אייך מיט זיינער גראסען קראפט, פאר זיך הער
אזין מצרים געפיהרט:

תרגום אונקלוס

רש"י

במצרים לעיניכון: (לה) את
אתחזיתא למדע ארי יי הוא אלהים
לית עוד בר מניה: (לו) מן שמיא
אשמעך יתקלמטריה לאלפותך
ועל ארעא אחווד ית אשתיה רפתא
ותחלף ארי רחיס ית אכחתיך ואתרעי
בכניהון פתריהון ואפקך במטריה בחיליה רבא ממצרים:
לתרכא

זיס שאמר כי ה' כלסם להם: (לה) הראת
כתרגומו איתחזיתא כשנתן הקב"ה את התורה
פתח להם שבעה דקיעים וכסם שקרע את
העליונים כך קרע את התחתונים ורלו שהוא
יסודי לכך כאמר אתה הראת לדעת:
(לו) ותחת כי אהב וכל זה תחת אשר אהב:
ויוצאך

באור

בעמוד אש וענין (הראב"ע): ובמוראים גדלים, הם שביעת פרעה וסילו עם בקיעת
הים לישראל (הראב"ע): (לה) אחת הראח, כתרגומו איתחזיתא, והענין שהראך
אלהי' את כל הנסים והאותות האלה, לדעת כי ה' הוא עשם בנ"ת משגיח ובעל היכולת
(עיין שמות ג' י"ד ע"ו) הוא האלהים, הוא בעל הכחות והיכולת כלס, ואין עוד מלבדו:
(לו) ליסודך, אונקלוס תרגם לאלפותך, ללמודך מוסר, להביא בלבך הכניעה מפניו, וכן
בדברי' לא יוסר עבד (משלי כ"ט כ'), לא ילמוד מוסר, ולכן תרגם האשכנזי (דיך טוכט לו
לעהרן): ויתכן לפתרו (דיך לו פרזינדן), להביאך במסורת הברית, כענין שבארנו מלות
לחסור חסר (במדבר ל' ג'), כאלו הרטון חספשי בעבעו לנטות הנה והנה, קשור על ידי
הברית או השבועה שלא להטות: (לו) והחת כי אהב, ולפי שהבאת את אבותיך לכן הוציאתך:
ויוצאך

ואתהנן

ל תרגום אשכנזי

לח להוריש גוים גדלים ועצמים
ממך מפניך להביאך לתת
קד את ארצם נחלה כיום הוזה:
לט וידעת היום והשבת אל-
לבבך כי יהוה הוא האלהים ב
בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת אין עוד: ׀ ושמרת
את חקיו ואת מצותיו אשר
אנכי מצוך היום אשר ייטב

(לח) אום פאלקער פאר אייך
צו פערטרייבען, דיא גראסער
אונד מאכטיגער זינד אלס
איהר: אייך אבער די זינד
פיהרען, אונד אייך איהר
לאנד צום ערבנוטע איינצו-
געבען, וויי זיך יעצט שאן
צו צייגען אנגעפאנגען:
(לט) ערקענטט אלוז אונד
נעהמעט וואהל צו הערצען,
דאס דער עוויגע, ער אלליין
גאטט זיין, אכען אים הימ-
מעל אונד אונטען אויף דער
ערדע: אונד זאנט קיינער:
(מ) היטע אלוז זיינע פער-
ארדנונגען אונד געבאטהע,
דאמיט

לך דיא איך דיר יעצט פארלעגע,

תרגום אונקלוס

רש"י

(לח) לתקרא עמטין רברבין ותקיפין
מינה מוקדמה לאעלותה למתן לה
יתדארעהון אחסנא ביומא הדין:
(לט) ותדע יומא דין ותתוב ללבך
אריי הוא אלהים דשכנתיה בשמיא
מלעילא ושליט על ארעא מלרע
לית עוד פר מניה: (מ) ותטר ית

וויזאך צפניו: כאדם המבחיג בנו לכניו שא'
ויסע מלאך האהים הכולך וגו' וילך מאחריה'
דבר אחר וויזאך צפניו כפני אבותיו כמה
שכאמר נגד אבותם עשה פלא (תהלים ע"ח)
ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד שהרי
כתבם בלשון יחיד ויבחר בזרעו אחריו:
(לח) מוקדמה מפיך סרסיה ודרסהו להוריש
מפיך גוים גדולים ועזומי מוקד: כיום הזה
כאשר

קנטוהי ניתפקודוהי די אגא מפקד-לך יומא דין דייטב לך

כאור

ויוצאך בפניו, כמו ומלאך פניו הושיעם (ישעיה ס"ג ט'), השעור על ידי פעולות הנאות
מפניו, למעלה מן התולדות: והנה הראש"ע ורש"י פירשו שכתוב ותחת כי אהב מוסב
למעלה, כלומר מן השמים השמיעך את קולו לייסרך וגם תחת אשר אהב את אבותיך,
אבל המעיין יראה שכתוב מן השמים השמיעך וכו' ודבריו שמעת מתוך האש ונקביל למה שאמר
למעלה השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש, ומקרא ותחת כי אהב וגו' וויזאך צפניו
הוא כנגד מה שאמר או הנסה אלהים לבוא לקחת: (לח) להוריש גוים, לכך הויזאך
מזכרים: ממך מפניך, סרס העקרא להוריש מפניך גוים גדולים ועזומים מוקד: (מדברי
רש"י): לחח לך אח ארצם נחלה, כמו לנחלה, אי שהוא תואר פעל הכתיבה, והכוונה
להנחיל לך את ארצם: כיום הוזה, שכבר התחלתם לירש את ארץ סיחון ועוג, (הראש"ס):
(לט) והשבת אל לבבך, הידיעה הזאת תשים אל לבך פעם אחר פעם עד שתירש נכפשיך
כי ה' האלהים וגו' ועי' ושמרת את חקיו, כלומר כשהי' הידיעה הזאת חקיקה בלבבך אין
ספק

תרגום אשכנזי

ואתחנן ד

לך ולבניך אחריך וְלמען
תאריך ימים על האדמה אשר
יהוה אלהיך נתן לך כל
הימים : פ שלישי

דאמיט עו דיר אונד דיינען
קינדערן נאך דיר וואהל
געדיע : אונד דאמיט דו
לאנגע יארהרע אויף דעם
ערדרייכע בלייבסט , דאז דער
עוויגע דיר אויף עוויג שענקען
ווייל : (מא) דאמאלו זאנדער
טע משה דריי שטאדטע
אויז , אויף דער מארגענווייטע
דעו ירדן : (מב) דאס איין
טאדטשלאגער דאהין זיינע
צופלוקט געהמע , ווער זיינען
נאכטוען אומבריינגט אונפער
זעהנו , אהנע דאס ער פאר
דער זיין פיינד געוועזען : דער
פליהע אין איינע פאן דיוען
שטאדטען , אונד ערהאלטע
זיין לעבען : בצר

מא אז יבדיל משה שלש ערים
בעבר הירדן מזרחה שמש :
מב לגם שמה רוצה אשר ירצה
את רעהו בכלי דעת והוא לא
שנא לו מתמל שלשם וגם
אל אחת מן הערים האל וחי :
את

תרגום אונקלוס

ר ש"י

לך ולבניך בתוך ובדיל דתוריק יומין
על ארעא די יי אלהיך יחב לך כל
יומיא : (מא) בבן אפריש משה תלת
קרין בעברא דירנא מרגח שמשא :
(מב) דמערזק לתמן קמולא די יקמול
יתחבריה בלא מדעיה והוא לא יסני ליה
מתמלי ומדקמזיה ויערוק
ית

כאשר אתה רואה היום : (מא) אז יבדיל
כתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם ואף על פי
שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען
אמר משה מזה שאפשר לקיימה אקיימנה :
בענ' הירדן מזרחה שמש' באותו עבר שבמזרחו
של ירדן : מזרחה שמש' לפי שהוא דבוק
נקידה
יתחבריה בלא מדעיה והוא לא יסני ליה
מתמלי ומדקמזיה ויערוק
ית

באור

ספק שתשמור את חקיו אשר הם לטוב לך : (מא) אז יבדיל משה , כתב הרשנ"ס למה
הפסיק דברי משה שהן מחוברין יחד זה אחר זה וכתב זה המעשה בינתיים , לא לפי שהאריך
בדברים עד עכשיו ועתה מתחיל לפרש המכות , האריך ביאר את התורה הזאת , והוא כריך
לומר בשופטים ושופטים שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלהיך כותן לך , ואם ירחיב
לעתיד לבא ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה , ועל שלש ערים שמה לו הקב"ה בלא
מסעי לעשות בעבר הירדן לא הזכיר שם ולא כוה משה לישראל , לכך כתוב כאן כי משה הנדילם ,
ולכך לא כוה לישראל , ע"כ , ואמרו יבדיל לטון עתיד כתב רש"י ז"ל שנתן לב להיו' חרד לדבר
שיבדילם , ואע"פ שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען , שכאמר שש ערי מקלט
תהיינה (במדבר ל"ה י"ג) , אמר משה מזה שבה לדינו נקיים אותה : בעבר הירדן
מזרחה שמש , באותו עבר שבמזרחו של ירדן : מזרחה שמש , לפי שהוא דבוק נקוד הריש
בחסף מזרח של שמש , מוקים זריחת השמש , רש"י : (מב) וגם וכו' וחי , עינינו וכאשר יבוס
יחיה

ואתחנן ד

מג ארת בצר במדבר בארץ
המישר לראובני ואת דאמת
בגלעד לגדי ואת גולן בבשן
למנשי: מד וזאת התורה אשר
שם משה לפני בני ישראל:
ויהי ואלה העדות והחקים
והמשפטים אשר דבר משה
אל בני ישראל בצאתם
ממצרים: ובעבר הירדן
בניא מול בית פעור בארץ

סיחון

פעור געגענאיבער, אים לאנדע

תרגום אשכנזי לא

(מג) בצר אין דער וויזמע,
אין דער עבנע דיא דעם
ראובנישען שטאממע: ראמת
אין גלעד, דאז דעם גדישען
שטאממע, אונד גולן אין
בשן, דאז דעם מנשישען
שטאממע צוגעהארטע:
(מד) פאלגענדען איזט דיא
לעהרע: וועלכע משה דען
קינדערן ישראל'ז פארגלעגט
האט: (מה) דיזען זינד דיא
ציוגניסע פערארדנונגען אונד
רעכטע: וועלכע משה דען
קינדערן ישראל'ז, נאך
איהרעם אויגאנגע אויז
מצרים בעקאנט געמאכט
האט: (מו) דיסויזטו דען
ירדן'ז, אים טהאלע בית

סיחון

תרגום אונקלוס

(מג) ית בצר במדבר בארע מישרא
לשבת ראובן וית ראמת בגלעד
לשבת גד וית גולן במתנן לשבתא
דמנשה: (מד) ודא אוריתא די
סדר מישה קדם בני ישראל:
(מה) אליו סהדותא וקומיא ודיניא
די מליל משה עם בני ישראל
במפקהון ממצרים: (מו) בעברא דירדנא
בחילתא קקביל בית פעור בארע

רש"י

נקודה ר"ש בחטף מורס של שמש מקי' זריחת
השמש: (מד) וזאת התורה: זו שהיא עתיד
לסדר אחר פרשה זו: (מה) אה העדת אשר
דבר. הם הם אשר דבר בנאתם ממצרים
דבר להם בערבות מואב אשר בעבר הירדן
שהוא במורס שהעבר השני היה במערב סור
ושנאה להם:

לא

סיחון

באור

יחיה: (מד) וזאת התורה, זו שהיא עתיד
לסדר אחר פרשה זו: (רש"י): (מה) אלה
העדות והחקים והמשפטים, יתכן שכתוב זה
הוא מאמר מוסגר, והטעם שזא לומר וזאת
התורה אשר שם משה לפני בני ישראל בעבר
הירדן בניא וגו' והפסיק בכתובים במאמר אה
העדות לומר שהן הן הדברים בעצמם שאמר
משה לבני ישראל דבר בנאתם ממצרים אבל
היכיר עוד לבאר אותן העדות והחקים כמו
שנאמר למעלה (דברים א' ה'), בעבר הירדן
בארץ מואב הואיל משה באר את התורה, וכמו
שנבואר שם: וכ"כ רש"י אלה העדות אשר
דבר, והם הם אשר דבר בנאתם ממצרים
סור ושנאה להם בערבות מואב אשר בעבר
הירדן שהיא במורס, שהעבר השני הי' במערב:
(מו) אשר הבה משה, כמו אחרי הכותו את
סיחון מלך האמורי (דברים א' ד') והוא סימן
הזמן כמו שנארנו שם:

ויקרא

סיחון מלך האמורי אשר יושב
 בחשבון אשר הכה משה ובני
 ישראל בצאתם ממצרים :
 מו ויירשו את ארצו ואת ארץ
 עוג מלך-הכנען שני מלכי
 האמורי אשר בעבר הירדן
 מזרח שמש : מח מערער אשר
 על-שפת-נחל ארנן ועד-הר
 שיאן והוא חרמון : מט וכל-
 הערבה עבר הירדן מזרחה
 ועד ים הערבה תחת אשדות
 הפסגה : פ רביעי
 ה א ויקרא משהו אר-כל-
 ישראל ויאמר אלהים שמע
 ישראל

סיחון קאניג אמרי , דער אין
 חשבון זאם : וועלכען משה
 אונד דיא קינדער ישראל'ז ,
 אלו זיא אויז מצרים גינגען ,
 געשלאגען האבען : (מו) זיא
 עראבערטען ויין לאנד אונד
 דאז לאנד דעז עוג קאניג צו
 בשן , אלוז דער ביידען
 קאניגע פאן אמרי : דיסזייט
 דעז ירדן'ז געגען מארגען :
 (מח) פאן ערער אן , וועלכעז
 אם אופער דעז ארנן'ז ליגט ,
 ביז אן דעז בערג שיאן , דער
 אויך חרמן הייסט : (מט) דאז
 גאנצע פלאכע פֿעלד אויף
 דער מארגענזייטע דעז ירדן'ז
 ביז אן דאז מעער אין דיזעם
 געפילדע : אם פֿוסע דעז
 בערגו פסגה :

ה (א) משה ריף דעם גע-
 זאמטען פֿאלקע
 ישראל צו , אונד שפראך :
 פֿערנים

תרגום אונקלוס

סיחון מלכא אמוראה די נתב בחשבון די משה ובני ישראל בטפקהון
 ממצרים : (מו) ויריתו ית ארעיהו בנתאראע עוג מלכא דמתגו תרין מלכי
 אמוראה די בעברא דירדנא מדנח שמשא : (מח) מערוער די על-כניף-
 נחלא דארנון ועד טורא דשיאן הוא חרמון : (מט) וכל מישרא עברא
 דירדנא מדנחא ועד ימא דמישרא תחות מיטפד כרמתא :
 ה (א) וקרא משה לכל-ישראל ויאמר להון שמע ישראל ית

באור

ה (א) ויקרא משה , אין קריאה זו היא קריאת הקבוצין כ"א קריא' ההעוררת , (כברא'
 מילת אל שהוא סימן דאטיפוס , שאם היה קריאת הקבוצין היה ראוי לבוא את שהוא
 סימן אקוואטיפוס) , כי כבר נקבנו והם שומעים בעומד את כל דבריו , אבל לפי שהפסוק
 צהגדלת שלש הערים לערי מקלט , ולפי שעתה יבאר פרטי הדינים שלא נאמרו עדיין , לכן
 קרא להעיר לבס על דקדוקי החקים והמשפטים : אשר אנכי דובר , אשר עתה אדבר , ולכן
 באמר